

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Novam ephemeriden, cui titulus „Fejérmegyei Napló“ a vobis institutum ad catholicarum partium promotiva promovenda, id equidem probamus libenter. (Az általános katolikusok törekvéseinek előmozdítására „Fejérmegyei Napló“ cím alatt létesített új lapot mi örömmel helyesljük.) XIII. Lév pápa Zichy Nándor grófhoz 1895. márc. 6-án.

Előfizetési árak:

Egészévre 12 korona, félévre 6 korona, negyedévre 3 korona.
Egyes szám ára 10 fillér.

Megjelenik minden kedde és pénteken és szombaton este.

Szerkesztőség: Jókai-utca 10.

Kiadóhivatal: DEBRECZENYI GYULA KÖNYVNYOMDÁJA (Iskola-utca 4. sz.)

Érvényesülés.

(M.) Néhány hét előtt még általános csend ült politikai életünk fölött. Nem siket csend, de az általános várakozás némasága. Várakozás a politika egész vonalán. Olyan fojtó, nehéz volt a lég, mint vihar előtt szokott lenni. Egy-egy távoli moraj jelezte azt, hogy készül valami, hogy belül forrnak az indulatok és csak egy lökés kell felszabadításukra. Villamossággal volt telítve a lég s politikusaink idegesek voltak. Ma már kitört a vihar s rövid másfél hét alatt oly fölfordulást hevenyésztek ideges politikusaink, milyent csak a mi honatyáink tudnak rögtönözni. Az összegubanczolódtott pártok késhegyig menő dulakodása közben elvész a haza érdeke, előtérbe nyomul az önzés, kihámlik a tülekedés igazi oka, a sivár eszme: az érvényesülés.

Politikusaink idegesek. Ezen idegességet és komorságot növeli azon körülmény, hogy kis és nagy kaliberű politikusok aggódva néznek a közel jövőbe, melynek most még átláthatlan fátyola az új választásokat fedi el. Az esetleges változásoknak egy vagy más

irányban való elhajlásától személyi érvényesülésüket féltik az emberek. Azt hiszik és talán nem alap nélkül, hogy a változásnál gonosz licitáczióknak néznek elébe az egyesek, a fraktiók és nagy pártok érvényesülni vágyó törekvéseiben. Ezen a téren találkozhatnak tehát az egyéni össze nem férésen kívül a pártgyűlölet minden fékevesztett vad indulatai. Innét magyarázható az idegesség, a vérontásig menő személyi gyűlölködés.

Korteszmanöver az egész, indoka az önzés — az egész hajdúcszó pedig szomorú jelensége a parlament súlyedésének.

Érvényesülni kívánnak az emberek, a felszínen akarnak maradni azon a czímen, hogy erdélyiek, hogy reformátusok, hogy régi pötagok, hogy új erők, hogy szilárdak, vagy hajló természetűek. Mindenáron érvényesülni akarnak: a ki útjukban áll, azt letiporják, a ki félelmes, azt karddal, pisztolylyal irtják, a ki becsületes, azt beszennyezik, a ki befolyásos, azt lehetetlenné teszik. Ezek a vad indulatok dominálják a helyzetet, szűlik a személyes gyűlölséget s idézik elő a pártok dulakodását.

E zűrzavaros chaosz légkörén magasan kiemelkedve áll érintetlenül és

tisztán a kisszámú néppárt, a komoly harcra kész serege, kik szánakozva néznek le a haza érdekeit felelő és csak egymást tépő pártok hétköznapi harcára. Nyugodtan, öntudattal, szilárdan, mint szikla állnak a pártharcok között. Népképviselők, kik tudatában vannak küldetésüknek. Nyugodtan állják a vihart, s szemük a jövőbe néz — mert a jövő az övék.

A képviselők tülekedő hada rémüldözve néz az új választások elé. A jövő választások eredménye a mostani képviselők felet ki fogja rostálni a honatyaságból. Van tehát ok a félelemre. Mindenkifölött pedig nagy a rémület a mindinkább izmosodó néppárttól. A néppárt „ijesztően“ van szervezve — mondják aggódóan a képviselők. Nem ijesztő szervezés, csak jó és öntudatos; ijesztő csak azokra nézve lehet, kiknek van okuk a félelemre. A minap jelentették a Szepességéről, hogy ott az összes kerületeket a néppárt biztosította magának. Zalában egy kerület kivételével a többi mind néppárti. A Dunántúl több megye, a Tisza vidéke, a bácskai rész, a felső megyékben, sőt Pest megyében is a legjobb kilátásokkal néz a jövő választások elé a néppárt.

A FEJÉRMEGYEI NAPLÓ TÁRCZÁJA.

Kiss József.

Kritikusnak mindig nehéz a helyzete; akár dicsér, akár gáncsol, mindig találnak kivetnivalót a véleményén. Ha pálczája seprővé válik a kezében, „vaskalapos fajankó“ a neve; ha jó-akaró vállvergetésen nem megy túl, a napilapok tesznek pápaszemet az orrukra és öreg komolysággal konstatálják, hogy „nincs egy jóra való kritikuskunk, mióta Gyulay hallgat.“

Hátha még költőről van szó, ki királyi méltósággal burkolózik hele saját hangulatainak köpenyébe és megvetéssel hallgatja az apró verebek csipogását. Hátha még a közönségben is akadnak sokan, akik megcsudálják ennek a köpönyegnek a görög, római, vagy pláne ossiáni szabását és sziszegve zudulnak fel, ha valaki megmutatja a köpönyeg — bélést!

Hátha még a sajtó is a közönségnek fogja ilyenkor megmagyarázhatlan heveséggel pártját s bezibonyítja, hogy a kritika felekezeti, nem modern; dicsériádat zeng a meghurcolt költőre, kinek agg, vagy fiatal feje tulemelkedik az Olympus bércein, s kinek láttára Petőfi földhöz vágna fadorombját, Arany meg, ha élne, rögtön visszazünetnének irigységében!

Itt elharapjuk a többi mondanivalónkat és megmaradunk ennél a szónál: kedves költő.

Kedves, meg hires költő. Mind a két szót sokat jelent. — Mondd meg a költődet, s ismerlek, — ilyen alakban is megállja ez a közmondás a sarat. A kedves költővel azonosítjuk magunkat; eszméit, gondolkozásmódját elsajátítjuk, s ha érzünk olyant, a mit nem tudunk kimondani, elzengi helyettünk a költőnk. Hires költő. Rómában, — tehát jó darabra Magyarországtól, — beszélgettem egy elszázi francziával. Szellemes ember volt a derék poroszgyűlölő, többi között előjött az irodalomról is a szó. — Én is ismerek magyar poétát, — jegyzi meg nagy triumfussal az én francziám. — Hogy hívják? — Kiss!

— Elgondolkoztam. A barbár magyarról nem szoktak tudomást venni a művelt külföldön, a haladásnak tehát örvendek. De hogy van az, hogy annyi más jelesünk helyett épen Kissnek a neve hangzik bele az idegen fülekbe.

Ne értsenek félre, kérem. Itt ez a név, Kiss, nagy áramlatot jelent, a melyet ismerünk mindannyian, s a melynek lármája tényleg a legmesszebbre hallik. Ezek a hangok szállították-e el Kiss nevét olyan messze, nem merem — tagadni; a mult hetek eseményei, bizonyos körökben felzudult erőszakos zaj azonban egyenesen felhívna bennünket, foglalkozni egy keveset Kissel, a „magyar költők ritka specziesével.“

Nem óhajtok Kiss J. babérjaiból se galyat, se levelet kitépni. Elismerjük, nem közönséges

költői egyéniségét, érdemeit s nem is akarjuk minden irányba kiterjeszteni vizsgálódásunkat, mert nem a költő, — kit úgy is megbíráltak már, — hanem a „kedves“, meg a hires költő lebeg szemünk előtt. Erről még nem olvastunk bírálatot. Kézügyben az „Összes költemények“ tavaszi kiadása van; csak erre szorítokunk, a lapszerkesztő és Szentesy Rudolf nem érdekel Kissből bennünket egyelőre.

Kiss József Összes költeményeiben nem epikus, nem is drámaíró. A kötet jórészt az érzelmi költés mezejéről való s szerzője lelkét három oldalról mutatja be, egy csomó dallal, néhány verses elbeszéléssel és balladával.

Az egésznek elolvasása után keresnők az általános benyomást. — de egységeset nem találunk. Tudjuk, mi van a kötetben; igen takarékos kézzel megmutat a költő egy-egy darabot a maga bánatos lelkéből, de, tudja Isten, a megütött hurok nem soká zengenek. Pedig szép, gyönyörű dalok esengnek-bonguak; különösen a naiv képek, tárgyak a gyermekkorból, gyöngéd, lágy hangulatok, melyek melankolikus boruval lengik be a virágos tájakot. A virágokra köd ül, a távol köde, a jelen meg rideg, mintha jégpáncél fedne mindent, a mire a költő tekintete esik. Még szerelmi dalaiban is benne van ez a hidegség. Fásultan nézeget körül a sűrűgödő tömegben; kivesz belőle egy-egy alakot s élénk állítja a fővárost. Száll a modern Babel göze.

Mai lapunk 4 oldal.

Természetes ennél fogva, hogy reszkető idegességgel gondolnak a választásra, mely annál gonoszabb jövőt ígér, minél hamarabb érkezik meg. A ki ezen általános küzdelemben elég erélyvel bír, az érvényesülni fog. Az érvényesülés harcra lesz tehát a jövő választás, melynek sötét jelenetei már most is szemeink elé tárják azt a mély elkéseredést, melylyel a választás lefolyni fog.

UJDONSÁGOK.

— **Márcziusi ünnepély.** A székesfejvári kath. legényegylet e hó 11-én este tartotta meg a márcziusi ünnepét, mely a tagok lelkes részvétele mellett folyt le az egylet Kossuth-utcai helyiségében. *Bilkei* Ferencz alelnök szép fölolvasást tartott, melyben főképp a szabadság helyes értelmét s a sajtószabadság nagy horderejét fejtegette. Költeményeket szavaltak: *Szilcs* József: „Nemzetemhez” *Kalocsay*-tól; *Lóczy* Antal: „Talpra magyar” *Petőfi*-tól; *Németh* József: „Szózat” *Vörösmartytól* és *Jasper* Ferencz: „*Petőfi* sirjánál” *Füzy* Antaltól. Az énekharz hazafias dalokat adott elő.

— **Márczius 15.** A szabadság napját ez évben is méltó kegyelettel készül megünnepelni a város közönsége. Az ünnepsében a középiskolák önképző körei is részt vesznek. A *függy*-*nas* ünnepben e hó 15-én délután 5 órakor lesz a márcziusi ünnepély, melynek műsora a következő:

1. *Petőfi* Sándor „*Csatadala*” *Lányi* Ernőtől; előadja a *függy* *énekkara*. 2. *Megnyitó*. *Tartja: Török* K. 3. *A szabadsághoz*, *Petőfi*-tól; szavalja *Hankó* Ernő, VII. o. t. 4. „*Nagy idők*” drámái költemény, öt képben. *Irta* *Balog* István. előadják: *Prolog: Tomán* F. VI. o. t.; első kép: *Széchenyi*, *Bezerédj: Magdi* L. és *Makl* R. VIII. o. tk.; második kép első jelenete: *Edes* J. és *Magdi* L. VIII. o. tk.; második jelenete: „*Talpra magyar*”, szav. *Tóth* K. VII. o. t.; harmadik kép *Kossuth*, *Széchenyi: Izinger* P. VII. *Magdi* L. VIII. o. tk.; negyedik kép: *Költő* *híradó: Tomán* J. VI. *Kugler* J. V. o. t.; ötödik kép: II. *Költő: Polgár* I. VIII. o. t. 5. *Melodráma: Petőfi a Hortobágyon*, *Várady*-Kun:

szav. *Strausz* A. VIII., *kisérlek: zongorán Du*-*broszky* E. VI., *hegedűn Szűcs* A. VII., *cimbalmon Gánti* L. VI. o. tanuló. II. *Diadalének*, *Machabaeus*-*Judas* oratoriumból: *Händeltől*; előadja a *függy* *énekkara*. 7. *Márczius 15.*, *Ábrányi* E.; szav. *Mezey* J. VIII. o. t. 8. *Melodráma: Rákóczi siralma*, *Arany*-*Kapri*; szav. *Kárf* I. VIII. zongorán *kiséri Kölf* F. VIII. o. t. 9. *Magyar népdalok*, előadja a *függy* *énekkara*. *A jutalomkönyvek kiosztása*. 10. *Rákóczi induló*, hat kézre előadják: *Dubocszky* E., *Varga* L. VI., *Nagy* L. V. o. t.

A főreáliskola „*Vörösmarty-önképzőkör*”-e e hó 18-án, vasárnap rendez ünnepélyt a következő műsorral:

1. *Szózat*, előadja az *ifjusági énekkar*. 2. *Megnyitó beszéd*, *tartja Káldor* Imre ifj. elnök. 3. *1-ső Magyar Ábránd*. *Székelly* Imrétől, zongorán előadja *Magyar* Pál VII. o. t. 4. *Márczius 15-én*, drámái költemény *Földes* Imrétől, előadják: *Magyar* ifju: *Szabó* Alajos VII. o. t. Előgedetlen: *Hoffmann* Jenő VII. o. t. idegen ifju: *Káldor* Pál VI. o. t. 5. *A kuruczdalokból*: a) *Rákóczi keszergője*, b) *Rákóczi és Bercsényi emlékezete*, előadja az ifj. énekkar. 6. *Nemzeti dal*, *Petőfi* Sándortól, szavalja *Kuti* Ernő VIII. o. t. 7. *Alföldi búcsudalok*, *Kéler* Belától, hegedűn előadja *Bernstein* Győző VII. o. t., zongorán *kiséri Reitmán* Nándor VIII. o. t. 8. *Régi könyve*, *Váradi* Antaltól, szavalja *Weisz* Hugó VII. o. t. 9. *Vándorutadár*, *Ábrányi* Emiltől, zenéjét szerzte *Reitmán* Nándor VIII. o. t., az ifj. zenekar *kisérletével* szavalja *Szegy* Béla VIII. o. t. 10. *A nemzeti eszme története a magyar történelemben*, előadja *Dr. Káthy* József főigazgató. 11. *Talpra magyar*, zenéjét szerzte *Hulay* Jenő, előadja az ifj. énekkar.

„A vízivárosi hazafias magyar asztaltársaság” jótékonyssággal egyesített kegyelettel fogja megünnepelni a szabadság örök emlékeztető napját e hó 15-én. Tíz szegény iskolás gyermeket ruháznak fel ez alkalommal, d. e. 9 órakor 10 órakor pedig kivonulnak az Erzsébet-teremben levő honvéd szoborhoz s azt megkoszorúzzák. Délelőtt megvendégek a fölruházott gyermekeket este 7 órakor pedig társas vacsora lesz, melynél az ünnepi beszédet *Laurits* Antal fogja tartani.

— **Főlolvasó esték.** A kath. legényegylet, mint minden évben, úgy ez idén is a nagybőjtői időszak tartama alatt vasárnaponként főlolvasó estéket rendez. E főlolvasások mindenkor esti

8 órakor kezdődnek. Ajánljuk épületes szórakozástul a kath. közönség figyelmébe.

— **Krüger és az osztrákok.** Külpolitikával csak a legkritikább esetekben foglalkozunk s hogy ez alkalommal mégis ráfanyalodunk, még pedig itt, a napi szenzációk lajstromában, annak különös oka van. Az ok a Budapestben megjelenő „*Magyar Hírlap*” című napilapnak egy szenzációs híresztelése, mely a nevezett lap hétfői számában látott napvilágot. Ugyanis „A bürok békülnek” című haditudósításban érthető meg-
lepetéssel olvastuk a következőket:

„... ma Brüsszelből megerősítése érkezik annak a hírnek, hogy Krüger az osztrák kormánytól békét kért.”

Hát erre nem voltunk elkészülve. Talán politikai rövidlátásunk az oka, de megvalljuk, eddig azt hittük, hogy a fent tisztelt osztrák kormánynak elég baja van az atyai gondjaira bízott csehekkel és Ausztria egyéb népeivel és kisebb gondja is nagyobb annál, hogyszem a derek burokkal kitékedjék. Ime, most megtudtuk, hogy a távol Afrika búrjait sem kimélik meg a minden osztrák kormányok hagyományos beolvastási törekvései és tudunk és beleegyezésünk nélkül még ebben a válságos időben is ráér ki-kezdenni velük. Sőt úgy látszik, erősen szorongatja őket a kegyetlen Ausztria, mert mint a rendesen „jól értesült” napilap cikkéből látjuk, Krüger apó már beadta a derekát. De ugyan mi a manót akar az osztrák kormány Transvaalban? Talán így akarja másfelé terelni a lázongó nemzetiségek figyelmét a nyelvrendeletek és más egyebetől? Mindenestre érdeklődéssel várjuk a további fejleményeket.

— **Közigazgatási bizottság a megyénél.** A vármegye közigazgatási bizottsága ma délelőtt báró *Füth* Pál elnöklété mellett ülést tartott. — *Huszár* Agost Alispán jelenté, hogy a mult hóban 2028 ügyirat intézetett el. *Dr. Spáth* Henrik *elcsenési* körörről kérelmezte, hogy *székely* *lyét Kápolnás-Nyékre* helyezhesse át. Nem engedélyeztetett, mert az áthelyezésre semmi indok nincs. Az *árvaszéki pénztártól* 3643 korona kölcsön vétetett fel. Nossult a mult hóban 422 pár a megye területén. Született 698, meghalt 397

egyik alak beleszédül, másik megállja a küzdelmet. Erről a küzdelemlről beszélnek balladái, erről az ősz Jób hatalmas alakja, tenger fáj-dalma. Közbe vannak dalai, melyek egyéniségéről a legellentmondóbb felvilágosításokat nyújtják s végig vonul sok költeményen valami, a mi kellemetlenül érint, a minék mióvtáról szeretnénk meggyőződni. Szóval kérdőjelet találunk:

„Az én mezőmön nem értek kalászkot,
Az én aratásom egy marék virág,
Az én gyönyöröm az álomlátások,
Az én világom egy álomvilág.”

mondja *Kiss* bevezető soraiban.

Álomvilág! Ragyogó, fányes, meleg színekkel kibélelt álomvilág, meleg fészke az itt elfáradt szívnek, a léleknek édes gyönyörűsége a fátkó próza nyomán. Homér nyugodt, biborszínű tengere: aranyban haldokló nap; kék levegő; dal; mosolygó emberek. Vagy Arany mélységek mely lelke, meg hullámvérésében is mély költészete, mely képeket vetít, békítőket, megnyugtatókat. Vagy fergeteges vidék, dülő esatákkal, hol a csalógány napderültével csak néha ha szól.

Ilyenforma álomvilágot várunk mi közönséges emberek. Vagy a skeptikus tépelődését, ki a nagy eszméket szeretné hinni, de nem tudja; szeretné tagadni, de nem meri; — a modern költő vergődését a kinek bölcselődése nem old meg semmit abból, a mit pedig még itt kell

megoldania. *Kiss* költészete nem erről a tájékról való. Vannak borongós hangulatai: de nem olyan jöleső melázások, mint mikor eső kopog az ablaktáblán, bent meg partog a tűz, hanem hideglelős borzongás, bágytag álmadozás, melegség, vérkeringés nélkül. Nem foglalkozik nagy eszmékkel, megoldhatlan felsőfokú egyenleteknek tartja őket; szíve magára marad fáj-dalmával, ismeretlen tragikumával.

„Azok a néma nagy tragédiák
Hol vér nem foly, csak könyv porog.
Vad örvényt rejt a sima felszín melye,
Megoldás nincs, se bűn, csak bűnhődése.
Óh, azok suttogók mindenekfelett,
Van nekem is egy! Oly bús, megrázó,
Hogy ahhoz fogható én nem tudok,
De ennek dalban sorját soh'se ejtem,
S ez az, midőn tünettek dalolok.”

(Tragédiák 15.)

A költőnek igaza van az első szakban, csakugyan nagy tragédiák rejlenek néha sima felszín alatt. Am a tragédiából legalább a cím-szerepet ismernünk kell, ha a tragikus magvat meg akarjuk találni. Költőnk czimszereplőnek tartja magát, de nem igazolja állítását, a tragédiából nem tudunk semmit.

Gyönyörű közvetlenséggel indul meg az „*Ábránd*”. Beteg vagyok, egy ábránd betege, kezdi álmadozásait a költő boldogságról, más hazáról. Az ábrándozás keserű panaszba nyulik át. „Mint virágágyon elszálló árnyék
Egy hang a multból vegyülne tán még

A dalba, egy borongó bus akkord,
Mely szárnyán kiút és gyűlöletet hord...
Oh gyűlölj te is, mint a többiek,
Az én utam már lejárt vezet
Bukót elhagyni emberi erény,
Mért csiggnél te az álmos emberén?...
(Ábránd 21.)

Ime itt ez a bántó kétségbeesés, melynek nem találjuk meg az okát. A könyv úgy indul meg mint egy virágos szekér: rajta van a vezérelv is: a bizalom, a kitartás.

„Nem a ki bizott, — ki
Nem bizott, a dőre!” (Előhang 13.)

A bizalom elfoszlott, valóságos embergyűlölet hangzik elé a költő lelkében. Rettenetes változásnak kellett ott végbemenni, és épen az bánt, hogy ezt nem találjuk. Talán szerencsétlen szerelem az oka?

„*Regény*” ezímen szerepel a kötetben hat dal, ugylátszik, egy fejezet a költő életéből. Az „*Egy pillanatban*” lemondásról, keserű, *nehéz* áldozatról beszél, melyet akkor hozott, mikor azt „a halvány gyermeket” magához esatolta. Hogy miről mondott le, más ideáiról-e vagy legényszabadságról, megérteni nem lehet.

„*Keblemre* dől a halvány gyermek.
Nyakamba fonta két kezét,
Ne tudja meg soha, soha
E pillanat történetét.” (Egy pillanat 66.)
Nem is tudják meg az olvasók se, soha.
(Folyt köv.)

egyén, tehát 290-el több volt a születés. Az egészségi állapot kevésbé kielégítő. A *sárbogárdi* gyógyszerész és a *sárosi* fiók gyógyszerész a belügyminiszter által *Pesti Mihályról Vaskovits* Odönre ruházott. Mindennemű kincstári követelemből befolyt 757.222 korona 23 fillér, maradt hátralékban 651.468 korona 74 fillér. A kereskedelemügyi miniszter „Érd-Hamzsabég” czimmal a déli vasut vonalán új állomást engedélyezett. Tudomásul vonszállt. Több kisebb ügy tárgyalása után az ülés 12 órakor véget ért.

— **Halmi és a plotyka.** Az utóbbi időben városunkban mindinkább lábra kapott a hír, hogy *Halmi Imre*, a székesfejérvári színház új direktora, bizonyos anyagi zavarokból kifolyólag aligla lesz abban a helyzetben, hogy jövőre bevonnuljon a székesfejérvári színházba. Ennek következtében sokan már a legközelebbi viszontlátás reményében bucsuztak el a távozó Szalkaitól, kiről azt rebesgették, hogy ezer forintnyi szubvencióját szivesen odaengedi Szatmár városának. *Havranek József* polgármester, mint a színházi bizottság elnöke, a napokban levelet intézett a jelenleg *Zalaegerszeg* állomásozó *Halmi*hoz, melyben felszólította, hogy mielőbb nyilatkozzék, vajjon mennyiben lehet hitelt adni eme híreszteléseknek. A levélre most kimerítően válaszol *Halmi*. Elmondja, hogy 400 forintnyi tartozása áll fenn a nyugdíjgyesületnél, ezt azonban mielőbb rendezni fogja s aztán remélhetőleg megkapja a működési engedélyt. Hivatkozik 11 évi becsületes szingizmatói működésére, mely idő alatt kötelezettségeinek mindenkor megfelelt. Minden egyéb, róla terjesztett hír rosszakaratú rágalom. Társulatát a jövő téli szünetnyire megfelelően szervezi s egyben közli a már virágvasárnapról szerződött tagok névsorát. Primadonnák: *Léay Sárika*, *Halmainé*; másodénekesnő: *Barts Aranka*; drámai színésznők: *Lányi Irma* (fiatal), *Benkő Jolán* (anya); baritonista és népszimfonikus: *Ferenecy József*; komikus; *Koedés Sándor*; buffó: *Tisztai Miksa*; drámai jellemszínész: *Halmay Imre*; bonvivant: ifj. *Gabányi László*; lírai szerelmes: ifj. *Gabányi István*. A tenorista, hős szerelmes (*Kalmárral* tárgyal), szende és naiva szerepök még betöltésre vár, de igéri, hogy a tölre kiváló fiatal erőket fog szerződtetni. Karmester: *Mártonfalvy György*; titkár: *Fürdői Károly*. A zenekarral még nincs rendben. A szombathelyi színházi bizottság az odaváló színházat október-november hónapokra kilátás helyezett s ez időre kérte átengedni a székesfejérvári honvédekart, mely kérelmével azonban elutasított. Levele végén kilátásba helyezi, hogy az esetben, ha valami előre nem látható esemény közbe nem jön, a husvéti ünnepek alatt három előadást tart a székesfejérvári színházban, hogy a közönség a már eddig szerződött új tagokat megismerje.

— **Tűz.** A múlt éjjel 11 óra tájban tűz-láma riasztotta fel a palota és a belváros lakóit. A palotai-utca 27. sz. házában volt a veszedelem. Mire a használható segítség, illetve a tűzoltóság megérkezett, már az egész hosszú épület lángban állott, s így a mentésnek csak a szomszédos épületek elszigetelésére kellett szorítkozni. Tűzoltóink dicséretes igyekezettel dolgoztak s tisztán nekik köszönhető, hogy a veszedelmes közelségben levő szomszédos épületek megmenekülhettek a veszedelemtől. A tűznél megjelent báró *Fidli Pál* főispán és *Havranek József* polgármester is, kik személyesen közreműködtek az oltásnál. A főispán a csatornaparton fölállított szivattyúnál dolgozott, a polgármester pedig az égő házból igyekezett egyet-mást kimenteni. A szép példa azonban legföllebb

csak a tűzoltókat lelkesítette, mert az ott acsorgó néptömeg ép oly részvétlenséget tanított, mint egyébkor és kaphatalommal kellett néhány embert a fecskenő nyomához terelni. A nádfődeles ház, — melynek tulajdonosa, *Jakab József*, nem is volt odahaza, — hamar leégett s 1 óra előtt teljesen sikerült a tüzet lokalizálni. A lakószobák leégtek, de az értékesebb holmit és a butorokat még idejében kiharcolták. Hajnali 4 órakor három bensorult hízót találtak az istálló sarkában, a zsaratnok között. A derék vastagbőrűeknek, egy kis pörkölődést leszámítva, csodálatosképen semmi bajuk sem esett. A katonaság részéről 1—1 szakas honvéd és közös baka segédkezett a rekedt fentartásánál.

— **Vonatkisiklás.** A déli vasut nyéki állomására múlt szombaton hajnalban beérkezett tehervonat mozdonya tolatás közben a raktárvágány megfelelő helyén túlhaladva, a sinek végeit elzáró korlátot maga elől eltaszítván, leszaladt a sínpárról és a földbe furdott. A nyomban értesített székesfejérvári fűtőházi főnök tüstént a helyszínen termelt segély mozdony-, szerkocsi és megfelelő számú munkással: kik a megrekedt locomotívót délre már a vágányra visszaemelték. A forgalom ez eset miatt egy perczig sem szünetelt, mert a vonatok a szabad fősinpáron zavartalanul közlekedhettek.

— **A kintüntetett cseléd.** *K. Nyikén* e hó 11-én nagy közönség jelenlétében, büzdítő szavak mellett adta *Kálmán Vincze* főszolgabíró *Durmic* János béresnek a földmivelésügyi miniszterium 100 koronás jutalmát és az elismerő oklevelét. A nevezett cseléd 36 év óta egyhuzamban szolgált *Vértessy-ék* k.-nyéki gazdaságában és mindenkor hűsége, szorgalma által jól kiérdemelte e kintüntetést.

— **„A gazdasági ism.-iskolák érdekében”** czim alatt lapunk jan. 20-iki számban megjelent — beküldött — közleményre vonatkozólag *Almássy Ferencz* től a következő sorokat vettük:

A „Fejérmegyei Napló” tek. Szerkesztőségének Székesfejérvár.

A „Fejérmegyei Napló” f. évi 8-ik számában valaki az általam szerkesztett „Gazdasági Tanító”-t egy névtelen cikkben éles bonczkes alá vette.

Ha a cikkíró megnevezte volna magát, válaszoltam volna rá. De akit nem ismerlek, azzal nem állhatok szóba.

Talán csekély személyem volt oka az erős kritikának?

Nevezze meg magát az illető, hogy nyílt homlokkal állhassunk egymással szemben. De azért védelmemre addig sem hozok fel semmit, hanem kérem a tekintetes Szerkesztőségét, szíveskedjék helyt adni becses lapjában a következő soroknak:

552/1900. tisz. Fejérmegyei hír. tanfelügyelőségétől. Tekint. Almássy Ferencz községi tanító urnak. mint a „Gazdasági Tanító” szerkesztőjének.

Székesfejérvár.

Értesítem tek. Szerkesztő urat, hogy a nagyméltóságú vallás- és közoktatási Miniszter ur folyó évi február hó 28-án kelt 567. elnöki számú rendeletével az Ön által szerkesztett „Gazdasági Tanító” czimú lapot a „Néptanítók Lapja” és a „Hivatalos Közlöny” utján a királyi tanfelügyelőséghez intézett körrendeletben a gazdasági ismételő-iskolák részére való beszerzésre melegen ajánlotta. Sz.-Fejérvár, 1900. márczius hó 12.

Rutschek Imre, kir. s. tanfelügyelő.

A cikkíró erős kritikáját, tehát a nagyméltóságú Miniszter ur még erősebb kritika alá vette. Tanulság: „Eleve mindent jól meg kell gondolni!”

Maradtam a tek. szerkesztőségnek hazafias üdvözléssel:

Almássy Ferencz,

a „Gazdasági Tanító” szerkesztője.

— **Simli Marika.** Városunk kiváló születője, a talányserű hölgy, kinek nevét több-korábban ismerik minden nevezet a Kankasztól a Kor-dilleráig, ismét életjelt adott magáról. Ő nagysága jelenleg valami Quarneroi Ellenör, másnéven Kvarnerska Smotre czimú lapot szerkeszt a budapesti Nemzeti szállóban, de úgy látszik a quarneroi halászok nem támogatják eléggé a tengerparti érdekek organumát, mert Simli Marika immár megunta ezt a dicsőséget. Az univerzális képzettségű hölgy most szülővárosa felé gravitál. Sastekintete ránk esett és fölfödözte a város aggasztó stagnációjának okát, melyen sürgösen segíteni óhajt. E végből a napokban egy beadványt intézett a városi tanácshoz, melynek bevezető soraiban elmondja, hogy állandó figyelemmel kíséri szülővárosa sajtójának jelenlétét és ezen szomorú observatiójának hosszu során keresztül a következő nézet „csapódott le” benne meggyőződésül, melyet a városi tanács figyelmébe ajánl:

„Nem lehet addig — ugymond — Székesfejérvár városának, sem népének, sem társadalmának a „Sajtó” névre méltó sajtója, míg a tanács szívvel-lélekkel nem dolgozik azon, hogy legyen egy abszolút tisztességű, szepülően jellemű közmivelési és közgazdasági sajtó organuma, mely viszont szívvel-lélekkel az övé, s mely ne szoruljon-kényszerüljön arra, hogy áruba vigye, hogy bérbeadja, elzalogosítsa, kötyavetvélye a lelke ideálját, hitét, elvét és becsületét, a személyes érdek, a mindennapi kenyér falatjait, mit a napi politika, a vakhitű püspök s a néppárti zászlósok bő pótlék mellett osztogatnak — mely a város, mint a megye jól elfogott közgazdasági jövője érdekében foglaljon álláspontot a kormánnyal szemben a délvédelmi személy-és kereskedelmi forgalom föllendítése — a Fejér-Tolnamegye — Fiumei vasutvonal kiépítése — az Aulával s a kath. néppárttal szemben pedig a protestáns parasztság és a zsidó kereskedő osztály mellett.”

A továbbiakban igéri, hogy ő és társai — egykor volt székesfejérvári lakosok és hírlapírók — megszerkesztenék azt a lapot a városnak, a legmúltányosabb feltételek mellett. Kéri a tanácsot, tudassa velük, hogy hajlandó-e velük személyes tárgyalásokat kezdeni.

Mindezekre pedig kijelentette a tanács, hogy a kérvényt a „legjobb akarata mellett sem veheti tárgyalás alá”, mert nem akar segédkezni nyújtani ahhoz, hogy az ósváros társadalmi békeje megbontassék, „amiről a kérvényező végzésileg értesítettik.”

Kár. Mélyen és igazán sajnáljuk, hogy ezek után aligla lesz szerencsénk a kintünő hölgyet a helyi sajtó hímes mezején üdvözölnötni. Pokoli élvezettől leszünk megfosztva, amnyi bizonyos.

— **Köszönet nyilvánítás.** Mindazoknak, kik felejtetetlen férjem végző tisztessége alkalmával megjelenésükkel fájdalommat enyhíteni, ravatalára koszorút helyezni és fogataikat rendelkezésre bocsájítani kegyesek voltak, ez uton mondok szíven mélyeből eredt halás köszönetet
ö. v. *Nejczér Károlyné.*

— **Ministeri rendelet az anyakönyvvezetésről.** Az állami anyakönyvek életbeléptetése óta többször megtörtént, hogy a felekezeti lelkészek megtagadták a behajtatlan állami adókról a községi előljárók által szerkesztett törési bizonylatok láttamozását és a végelszegenyedés vagy vagyon hátrahagyása nélküli elhalálozás eseteinek igazolását, a minthogy a polgári anyakönyvek vezetése óta tényleg nincs is ok arra, hogy ily dolgoknál a lelkészek közreműködését továbbra is igénybe vegyék. Nehézségek merültek föl azonban arra nézve is, hogy az említett ténykörülmények az anyakönyvvezetők által iga-

zoltassanak. Ennélfogva a pénzügyminiszter. — egyetértésben a belügyminiszterrel, legközelebb kijelentette, hogy a kérdéses törleli munkálatokat valamint az állami adókra vonatkozó leirási javaslat indokainak helyességét ezentul felelősség mellett Budapestén a kerületi adószámveteli hivatalok és a kerületi előljárók, városokban az adóhivatal és a polgármester, községekben a bíró és községi vagy körjegyző tartozik bizonyítani és igazolni.

— **Meghívó.** A székesfehérvári vendéglősök, kávéosok és italmérők ipartársulata f. 1900. évi márczius hó 16-án d. u. 3 órakor Trummer Sándor kávéházában rendes évi közgyűlést tart. Tárgysorozat: 1. A választmány évi jelentése. 2. Számvizsgálók jelentése az évi számadás és mérleg tárgyában. 3. Három számvizsgáló választása. 4. Lemondás folytán üresedésbe jött választmányi tagállás betöltése. 5. Költségelőirányzat megállapítása. 6. Évi tagsági díj megállapítása. 7. Indítványok (melyek azonban 2¹ órával előbb az elnöknel bejelentendők). — Ugyanez alkalommal a székesfehérvári vendéglősök, kávéosok, italmérők és pinczerek betegsegélyező és temetkezési egylete d. u. 4 órakor Trummer Sándor kávéházában alakuló közgyűlést tart, melyre a székesfehérvári vendéglősök, kávéosok, italmérők és pinczerek tisztelettel meghívotnak oly megjegyzéssel, hogy amennyiben az egylet e közgyűlésen meg nem alakulna, avagy a közgyűlés határozatképes nem lenne, az egylet vagyona az alapszabályok értelmében Székesfehérvár szab. kir. város törvényhatóságánál fog elhelyeztetni. Tárgysorozat: 1. A belügyminiszter ur 4175/899. sz. rendelete értelmében megerősített alapszabályok alapján az egylet megalakulása, illetve az egylet további működése tárgyában intézkedés. 2. Indítványok tárgyalása. *Krónhoffer* Antal. ipart. titkár. *Balds* Mihály, ipart. elnök.

— **Lówinger a hérosz.** E czim alatt pár hónappal ezelőtt megírtuk, hogy *Lówinger* Gyula egy éjszaka a nádor-utcán tettelegesen inzultálta *Pete* Jánost, a népszegélyező-egylet pénztárosát. Az ügy a járásbíró elé került, s a bíróság a ma délelőtt tartott tárgyaláson *Lówinger* Gyulát 8 napi fogházra és 10 korona pénzbüntetésre ítélte.

— **Harmincz gramm cukor.** Jó dolguk lesz a bakákéknak; a közös hadügyminiszterium egészségügyi osztálya kifundálta, hogy a czukoranyaga-gok erőszaporítást idéznek elő. Azért próbákat részét a szövözetet kezelőssége a gépek árának

fognak tenni olyképen, hogy egyes hadtestekben a század legénységének felét czukorral fogják etetni, míg a másik fele csak szemléltője lesz ennek a remek próbának. Katonák ha meg tudják, tudom, hogy lesve fogják lesni az első bönbon szállítmányt. A kassai 6. hadtest is a „czukros hadtest”-ek közé tartozik. Kíváncsian várjuk az értesítést, ettek-e czukrot a sok győzelmet ararott bur katonák? Ezentul a mi bakáink így czimeztetik majd magukat „Gefrajter Flinta Andras a 34. regimentnél az 5. czukros századnál.”

KÖZGAZDASÁG.

Tejszövetkezetekről.

(Vége.)

A vajértékesítésre alapított tejszövetkezeteknek igen nagy eldnyük, hogy általuk a borjuk felvevése is igen olcsóvá tétetik. A borjak felvevéstetésük, helyesebben elválasztásukig elfogyasztanak mintegy 500 liter tejet, ezen 500 liter tejből kapna a gazda a szövözetet útján 22 fit ára vaját és a lefőlözött tejet mintegy 460 litert; így a gazda a borjuval csak sovány tejet itathatna, de ha a vajzsirt pótolja valamely növényi zsirral p. o. 100 kgr. 7—8 fitért vásárolható lenmag liszt alakjában, ezt a tejhez keverve a borju a tej zsirjának hiányát meg sem érzi, ekként minden borjuval 14—15 fit haszna maradna a gazdának. Nem sokkal kevesebb ezen haszon, mint a menyit a gazdának teljes tejen felvevéte borja eddig megért. Hogy ez tényleg így is van, bizonyítja az a körülmény, hogy mindazon vidékeken, ahol ilyen tejszövetkezetek alakultak a gazdák ilyféle eljárást követnek a borjak felvevése-nél.

A tejszövetkezetek létesítésénél nem kell attól tartani, hogy a szövözetköz gazdákknak nincsen pénzük, hogy a szükséges kis gőzgépet, fűlőző, köpülő, vajgyurót és a többi eszközöket beszerezzék, meg lehet az egész felszerelést hitelbe pénz nélkül is kapni, mindazonáltal csak a szövözetköz gazdákknak azon kötelezettsége mellett, hogy a házukban felesleges tejet a szövözetkezeti telepre beszállítják. A gyár azonban nem ingen szereli fel a telepet, csak a gazdákknak kell azt megfizetni, de olykép, hogy azt észre sem veszik; ugyanis mindaddig, amíg a szövözetkezetek a gyárral szemben adóssága van, a beszállított tejből csinált vaj árának egy

törlesztésére fordítja. Amit a gazdákknak előre kell fizetni, az mindössze is hetenkint csak 1 korona. Ilyen kisebbeszerű szövözetkezet egész berendezése nem kerül az épületen kívül 3200, 3600 koronánál többbe, a szükséges kis épületet pedig a szövözetkezeti tagok akár bérbe veszik, akár olcsón meg is építhetik. Nem kell alhoz nagyobbyszerű épület, lehet az igen egyszerű is, csak az a fő, hogy tisztán tartható legyen.

A földmivvelésügyi kormány az országos tejszözetkezeti felügyelőség útján, különös gondosságban, segítyben is részesíti az ilyen alakuló szövözetkezeteket, amennyiben teljesen ingyen küld ki képzett sajtmestereket, a kik a szövözetkezet egész kezelése, a gépek használati módja, a vajkészítés és csomagolás tekintetében a szövözetkezet kezelősségét tökéletesen kitanítják.

Az országos tejszözetkezeti felügyelőség szivesen közrejár és segítkezik a szövözetkezet által termelt vajnak az értékesítése tekintetében is. Ez nagyon is szükséges, mert a vaj, a mig kis mennyiségben áll rendelkezésre, nem könnyű értékesíteni, minél nagyobb mennyiségben gyártatik azonban i—i helyen, annál könnyebb azt eladni s bizonyos határig annál jobb áron is lehet értékesíteni. Nagyon fontos tehát, hogy a szövözetkezet lehetőleg sok telémmel s oly vidékeken alakuljon meg, a mely vidéken azután több község csoportosítva egy helyen készítteti a vaját. Olyként érthető ez, hogy miután az árnba becsajtott vajnak egyenlő minőségűnek kell lennie, nem volna helyes, ha minden kis község külön szövözetkezetet alakítana, mert így a vaj sokféle lenne, de mert annak egy helyen történő új ágyurása nehézkes, ezt elkerülendő, a távolabbi községekben csak főlöző gépek állítanak fel s ezek a tejtelt szállítják a szövözetkezeti központba, a hol azután nagyobb tömegű egyenletes minőségű vaj lesz előáltható.

A tejszövetkezetet bőlöcsje lehet egyéb irányú szövözetkezésnek is, akár termények együttes eladása, akár közös beszerzése tekintetben is, mindkét esetben a közvetítő kereskedelem haszna a gazdáké marad. Utörője egyuttal a szövözetkezet a szarvasmarhatenyészto-öszözetkezeteknek is, a melyek kiváló jó minőségű bikák közös tartása, jó tehénanyag beszerzése, valamint törzsönnyezett állatoknak magasabb ároni értékesíthetőségével járulnak hozzá a gazdák jövedelmének fokozásához.

Az előadás után jegyzette: *Pókay Dezső.*

Felölös szerkesztő: *Chay Antal.*

Árverési hirdetemény.

Méltóságos gróf Esterházy Miklós Móríc z ur Kuhland-simmenthali tenyészetéből

15 drb. számfeletti tehén (3 borjus 5 friss fejős),

3 „ „ 2 éves üsző,

3 „ „ 1 „ „

f. évi márczius hó 18-án, délután 2 órakor Ászáron (állomás Kisbér) a volt nagykorcsma udvarán szóbeli árverés útján darabonkint és készpénzfizetés mellett a kikiáltási áron felül legtöbbet ígérőnek el fog adatni.

Csákvár, 1900. február 28.

Az uradalmi főtiszttség.